

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

Maruša Kocbek

**KAKOVOST KNJIŽNIČNEGA KATALOGA: ANALIZA
BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV RADIJSKIH IGER V VZAJEMNEM
KATALOGU COBIB.SI**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Maribor, 2024

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Maruša KOCBEK

Naslov pisne naloge: Kakovost knjižničnega kataloga: analiza bibliografskih zapisov radijskih iger v vzajemnem katalogu COBIB.SI

Kraj: Maribor

Leto: 2024

Št. strani: 28

Št. slik: 8

Št. preglednic: 2

Št. prilog: 0

Št. strani prilog: 0

Št. referenc: 20

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Univerzitetni knjižnici Maribor

Mentorica v času strokovnega usposabljanja: mag. Branka Kerec Prekoršek

UDK: 025.3:82-29

Ključne besede: radijske igre, monografske publikacije, katalogizacija, vzajemni katalog, knjižnični katalogi

Izvleček

Eden izmed ključnih elementov knjižnic je knjižnični katalogi. Vanj se sistematično popisuje gradivo knjižnice, njegova kvaliteta in natančnost pa vplivata na kakovost storitev v ustanovi. Tiskane radijske igre so monografski viri v obliki dramskega besedila in pomembni element slovenske kulturne dediščine. Zaloga Univerzitetne knjižnice Maribor je leta 2021 obsegala okoli dvanajst milijonov enot, med njimi so tudi tiskane radijske igre. Vendar mnogo izmed teh zapisov je pomanjkljivih, kar posledično lahko povzroči slabšo uporabniško izkušnjo in povečajo možnost kreiranja podvojenih bibliografskih zapisov. Namen raziskave je identificirati najpogostejše pomanjkljivosti in napake, ki se pojavijo v bibliografskih zapisih 52 radijskih iger, ki so bile napisane v obdobju med 1970 in 1990. Podatke smo pridobili z naključnim vzorčenjem, pri analizi napak in pomanjkljivosti smo si pomagali s priročnikom COMARC/B in Mednarodnim standardnim bibliografskim opisom (standard ISBD). Na podlagi rezultatov smo ugotovili, da se najpogostejše napake pojavljajo v območju opomb (območje 7) in v bloku za kodirane podatke (blok 1XX). Pridobljene podatke smo nato uporabili za pripravo priporočil pri kreiranju bibliografskega zapisa tiskanih radijskih iger. Ta priporočila bi pripomogla k večji enotnosti pri kreiranju bibliografskih zapisov za tiskane radijske igre in omogočila boljšo uporabniško izkušnjo z več priklici.

KAZALO

1 UVOD	1
2 DEFINICIJE RADIJSKIH IGER	2
3 RAZVOJ RADIJSKIH IGER	4
3.1 PRIČETEK RADIJSKIH IGER.....	4
3.2 RAZVOJ RADIJSKIH IGER V SLOVENIJI.....	5
3.3 RADIJSKE IGRE NA SPLETU	6
4 POMEN RADIJSKIH IGER	6
5 RADIJSKE IGRE V UNIVERZITETNI KNJIŽNICI MARIBOR	7
6 KNJIŽNIČNI KATALOG	7
7 POMEN KAKOVOSTI BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV	8
8 DOSEDANJE RAZISKAVE	10
9 PRIROČNIKI, KI SE UPORABLJAJO PRI KATALOGIZACIJI	10
9.1 PRIROČNIK FORMATA COMARC	10
9.2 STANDARD ISBD	11
10 RAZISKOVALNI PROBLEM	12
10.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	12
10.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	12
10.3 HIPOTEZE	12
11 METODOLOGIJA	13
11.1 VZOREC	13
11.2 PRIPOMOČKI	13
11.3 POSTOPEK	13
12 REZULTATI	14
12.1 PRAVILNI ZAPISI GLEDE NA FORMAT COMARC IN STANDARD ISBD	14
12.2 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE GLEDE NA FORMAT COMARC.....	17
12.3 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE GLEDE NA STANDARD ISBD	19
13 RAZPRAVA	21
14 PRIPOROČILA PRI KREIRANJU BIBLIOGRAFSKEGA ZAPISA RADIJSKIH IGER ...	24
15 ZAKLJUČEK	25
16 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	27

KAZALO SLIK:

Slika 1: Napake v zapisih glede na format COMARC	14
Slika 2: Napake v zapisih glede na standard ISBD	14
Slika 3: Napake v zapisih glede na bralno skupino in format COMARC	15
Slika 4: Napake v zapisih glede na bralno skupino in standard ISBD.....	15
Slika 5: Napake v zapisih glede na leto izida in format COMARC	16
Slika 6: Napake v zapisih glede na leto izida in standard ISBD	16
Slika 7: Napake glede na posamezne bloke formata COMARC.....	17
Slika 8: Napake glede na posamezna območja standarda ISBD	19

KAZALO PREGLEDNIC:

Preglednica 1: Vrste napak glede na format COMARC	18
Preglednica 2: Vrste napak glede na standard ISBD	20

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici mag. Branki Kerec Prekoršek za vso pomoč in podporo tako pri pisanju naloge kot pri rednem delu. Zahvaljujem se tudi sodelavkam v Univerzitetni knjižnici Maribor za podporo in pomoč pri usposabljanju. Hvala tudi mojemu partnerju in družini za podporo in pomoč med pisanjem.

1 UVOD

Slovenci imamo dolgo in bogato zgodovino izdajanja raznolikih radijskih iger. Prve igre so izšle že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, prvotno pod Radiom Ljubljana. Kmalu zatem so se mnogi pridružili trendu pisanja in izvajanja radijskih iger, revolucionirali način branja besedila in ga naredili dostopnejšega večjemu številu prebivalcem. Igre se delijo na tri tematske sklope: že napisana, priložnostna in otroška besedila. Scenaristi so prirejali in prevajali tuja in domača besedila ter hkrati ustvarjali nova. Z radiem so ustvarili tradicijo, ki traja še danes, zraven pa prinesli mnoge nove poklice, od snemalca, režiserja do pisca besedil.

Radijske igre so pomemben del slovenske kulturne dediščine. So ena redkih zvrsti, ki zajema vse umetniške sklope, od književnosti, glasbe do likovne umetnosti. Besedila opisujejo in ponazarjajo tudi mnoge slovenske tradicije, prikažejo našo zgodovino in promovirajo zgodbe naših vplivnejših piscev. Njihovi potencialni uporabniki so mnogi, od režiserjev, ki želijo ponovno uprizoriti že obstoječe besedilo, učiteljev, ki učijo učence dramatiziranja, vse do uporabnikov, ki želijo igro le prebrati. Pomen in potencial radijskih iger je težko zanemariti, zato je pomembno, da knjižnice omogočajo kakovosten dostop do slednjega gradiva. Tiskane radijske igre so monografski viri, ki so zapisani v obliki dramskega besedila. Njihov najbolj prepoznavni element je, da jih večina ni natisnjena v obliki klasične knjige. So skupek spetih listov, pogosto dopolnjeni z opombami scenaristov, režiserjev in igralcev.

Bibliografski zapisi radijskih iger se oblikujejo po pravilih katalogizacije monografskih publikacij. Slovenski katalogizatorji pri delu uporabljajo med drugim priročnik COMARC/B in Mednarodni standardni bibliografski opis (standard ISBD), s pomočjo katerih uspešno opišejo zelene vire. Zaradi specifik tega gradiva lahko posledično prihaja do več napačno kreiranih bibliografskih zapisov. Če se ne izvajajo redna preverjanja kakovosti bibliografskih podatkov, se mnogi knjižnični postopki otežijo. Na primer uporabniki težje dostopajo do želenega gradiva, če nekateri podatki manjkajo. Bibliotekarji pa lahko zaradi nepopolnih zapisov kreirajo podvojene zapise in ustvarijo zmedo v katalogu.

Univerzitetna knjižnica Maribor ima v svojem fondu obsežno zbirko radijskih iger. Med njimi marsikatero še niso obdelane v vzajemnem katalogu ali pa bibliografski zapisi vsebujejo pomanjkljivosti. To onemogoča uporabnikom dostop do zelene literature, kot tudi poda napačne statistične podatke knjižnice o gradivu, ki ga hrani.

Namen raziskave je identificirati najpogostejše pomanjkljivosti, ki se pojavljajo med kreiranjem bibliografskih zapisov radijskih iger v vzajemnem katalogu COBIB.SI, in rezultate primerjati z raziskavami, ki se fokusirajo na kakovost monografskih publikacij. Želimo ugotoviti, ali katalizatorji radijskih iger sledijo novostim v katalogizaciji in primerno izpolnijo posamične bloke in polja, s čimer bi posledično uporabniki do gradiva lažje dostopili. Prav tako želimo na podlagi natančnega pregleda literature in analize rezultatov predlagati poenotena pravila kreiranja zapisov za tovrstno gradivo. V teoretičnem delu naloge bomo predstavili zgodovino radijskih iger, njihov pomen in vpliv na slovensko kulturo. Prav tako bodo predstavljeni pomembnost rednega pregledovanja bibliografskih zapisov. V praktičnem delu bomo z metodo analize primerjali različne bibliografske zapise in nato predstavili zbrane podatke. Rezultati bodo predstavljeni besedilno in grafično, na podlagi slednjih pa bomo sestavili predlog za poenotenje kreiranja bibliografskih zapisov za radijske igre.

2 DEFINICIJE RADIJSKIH IGER

Radijske igre so izraz, ki se uporablja za dve različni obliki. Najpogostejša in najbolj znana oblika je izvedeno radijsko delo, z igralci, glasovi in se predvaja na radiju. Je oblika o kateri je napisano največ literature in je na voljo največ definicij. Radijske igre kot tiskano besedilo, je pravzaprav scenarij, ki se napiše pred izvedbo radijske igre. Je pomembne element celotnega postopka. Vendar med pregledom literature smo imeli težavo najti besedila, ki so se fokusirala izključno na tiskano obliko. V tej strokovni nalogi bomo na podlagi različnih definicij zato radijske igre ločili na izvedene in tiskane radijske igre.

Izvedene radijske igre so videne kot specifična zvrst dramatike, ki se najpogosteje primerja z gledališko igro. Sestavljene niso le iz besed, temveč tudi iz napisanih šumov, glasbe, govora in človeških glasov najrazličnejših volumnov in intenzivnosti. Osnova za radijsko igro ni scenarij, temveč partitura (Gombač, 2009). Jan (2018) medtem navaja, da je radijsko delo skupinsko delo več med seboj enakovrednih ustvarjalcev. K slednjim sodijo avtor besedila, njegov prevajalec, igralci in režiser. Vsak izmed njih ima pomembno vlogo pri kreaciji igre. Radijske igre se zato delijo na tri sklope:

- radijsko uprizorjanje že obstoječih dramskih besedil in priredbe proznih besedil za radio,

- radijsko uprizarjanje priložnosti besedil,
- radijsko uprizarjanje otroških besedil.

Prvi sklop zajema predvsem romane in pripovedi, dela, ki opisujejo razne običaje in ljudske pripovedke. Manj pogostejše priredbe so priredbe poezij. Drugi sklop iger se navezuje predvsem na praznične in verske termine ter na obletnice pisateljev. Igre so vsebinsko povezane s pomembnejšimi dogodki v Sloveniji, čigar namen je vzbuditi spoštovanje do slednjih praznikov in prav tako poučiti poslušalce o njihovem pomenu. Zadnji sklop iger zajema predstave, namenjene mlajši populaciji. Otroci so publika, ki slovensko produkcijo veliko lažje spoznava prek radia kot z obiskom gledališča. Igre za otroke predstavljajo več kot tretjino vseh uprizorjenih del, vsebujejo pa tako izobraževalne kot zabavne elemente. So priredbe že obstoječih del kot hkrati tudi novo napisana dela za radio. Prav tako v svojem arhivu vsebujejo igre, namenjene posebnim obletnicam in datumom, kot na primer materinski dan. Otroške radijske igre so bile tudi prve, ki so uvedle koncept nanizank, kar je pomenilo sledenje istim junakom skozi več epizod (Jan, 2018). Izvedene radijske igre se delijo tudi na klasične oz. tradicionalne in na eksperimentalne. Klasične radijske igre so literarna zvrst, ki vsebuje besedilo, namenjeno različnim vlogam oz. glasovom, ki se s pomočjo elektroakustičnih izraznih sredstev oblikujejo in prenesejo v slušno območje. Pri izvedbi igre ni pomemben le igralčev glas, temveč tudi glasba in šum. Vloga slednjih je, da dopolnjujeta dogodke, povezane s človekom in v človeku. Klasična igra mora vsebovati tudi t. i. »akustični pogled na svet«. Nekateri elementi v igri se ne morejo izraziti drugače kot z zvokom, za kar mora radijska igra vsebovati tudi zvone predmetov, npr. šum potoka. Klasične igre vsebujejo tudi enostavne karakterje, na katere se lahko poslušalec čim hitreje naveže. Igra ne sme vsebovati tudi dvoumnih fraz, npr. stavek »ljubim te« ne more biti zaigran sarkastično, če ne vidimo mimike igralca. Medtem ko so eksperimentalne radijske igre divergentna zvrst, ki so zaradi svoje raznolikosti težko definirane. Pod slednje igre sodijo antiradijske igre, slušna besedila, primeri za poslušanje, besedne igre, elektroakustična besedila, slušne igre in podobno. Kljub različnim definicijam je vsem eksperimentalnim igram skupno, da je tehnični vidik odločilnega pomena. Pri kreiranju ni več pomembno, kaj se izraža, temveč kako. Emancipirajo se tehnična in akustična izrazna sredstva, uporabljajo se specifična radiofonska sredstva in ustvarjajo se strukture, ki jih izven radia ni mogoče ponoviti (Sajko, 2006).

Med radijske igre pa ne sodijo le v celoti formirane oddaje z igralci, režiserji in zvokom. Hkrati pod izraz radijske igre navajamo tudi njihove scenarije, na katere se bomo fokusirali v tej

strokovni nalogi. Ob iskanju definicij smo ugotovili, da radijske igre niso definirane v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Uradna definicija je na voljo le v Gledališkem terminološkem slovarju. Slednji definira radijske igre kot dramsko besedilo, napisano ali posebej prirejeno za radijski medij (Gledališki terminološki slovar, 2013). Definicija se navezuje na tiskane radijske igre in je eden izmed redkih primerov, ki loči tiskano besedilo od izvedenih radijskih iger. Tiskane radijske igre so osnova za izvedeno radijsko igro, torej z dodanimi zvok, igralci in podobno. Besedila so težko opredeljiva, saj vsebujejo elemente scenarija, kot tudi le navodila za izvedbo igre. Pogosto so tudi nedodelana, nelektorirana in polna avtorskih, režiserskih ali dramaturških pripomb, dopolnitev in črtanj. Izdaje v knjižni ali revijalni obliki so redke, večinoma so napisane na krhkih spetih papirjih, ki spominjajo na pisarniške dokumente (Gombač, 2009). Radijske igre sodijo pod monografske publikacije, ki so publikacije v enem ali več zvezkih in so bile izdane po letu 1800, z besedilom in ilustracijami v obeh čitljivi obliki ali v reliefnem tisku za slepe (ISBD(M), 1997).

3 RAZVOJ RADIJSKIH IGER

3.1 PRIČETEK RADIJSKIH IGER

Prvi primeri izvedenih radijskih iger so se pričeli pojavljati v času prve svetovne vojne, okoli leta 1917. Predvajale so se v vojaških jarkih, njihov namen je bil razvedriti in sprostiti vojake. Trend se je nadaljeval tudi po vojni, med igrami so se pričele pojavljati tudi gledališke adaptacije. (Gruden, 2001) Medtem ko Crook (1999) omeni, da so se izvedene radijske igre prvič v obliki, kot jih poznamo danes, pojavile v dvajsetih letih prejšnjega stoletja kot nov način pripovedovanja zgodb in kot ena izmed glavnih komponent pri razvoju radia. Njihov namen je bil prvotno le politična propaganda. Velika Britanija je država, ki je prva predvajala primer izvedene radijske igre, kot jo poznamo danes. 15. januarja 1924 se je v Londonu na radiu BBC predvajalo dramatisirano delo *Danger* avtorja Richarda Hughesa. Pri zgodovinskem pregledu moremo izpostaviti tudi Nemčijo, ki slovi kot ena izmed prvih držav, ki je predvajala prve izvirne radijske igre, t. i. »slušne igre« in pričela izvajati natečaje za radijske igre. S pomočjo slednjih je v enem letu naraslo število poslušalcev s 100.000 na kar 500.000 (Jan, 2018).

3.2 RAZVOJ RADIJSKIH IGER V SLOVENIJI

Slovenci prav tako slovimo po dolgi in bogati zgodovini radijskih iger. Izvedbe so se pričele kmalu za ostalim delom sveta. Prva igra je bila predvajana že leta 1928, in sicer je bila igrana zvočna uprizoritev otroškega dela Peterčkove sanje Pavla Golie, ki so jo izvedli zaposleni v Narodnem gledališču. V prvem letu so izvedli že kar 29 uprizoritev iger, adaptirali pa so predvsem Finžgarja, Jurčiča, Župančiča in Milčinskega. Izvedene radijske igre so bile že od pričetka slovenskega radia programska stalnica, do druge svetovne vojne so izvedli kar 300 igralnih nastopov. Na programu so bile večinoma ljudske igre, veseloigre, žaloigre, dramatični prizori, zvočne igre in podobno. Nastopajoči so bili igralci narodnega gledališča, Ljudskega odra in prosvetnih društev. Leta 1935 pa se je razvila Radijska igralska družina, ki je kasneje nastopala v večini priredb. Celotna produkcija se je prekinila za dve leti med drugo svetovno vojno, vendar so se radijske igre ponovno pričele predvajati med letoma 1944 in 1945, ko se je pričel predvajati Radio Osvobodilne fronte. Kljub bogatemu arhivu izvedenih predstav je bila prva izvirna igra napisana šele leta 1949, in sicer Strme stopnice avtorja Franeta Milčinskega. Šele po izidu slednje so se v Sloveniji pričele oblikovati izvedene radijske igre, kot jih poznamo danes. V petdesetih letih prejšnjega stoletja so imele igre izredno povojno revolucionarno tematiko, veliko iger je bilo načrtovanih za državne praznike. Popularnost radijskih iger se je nadaljevala v šestdeseta leta, kjer se je povečalo število pisateljev in režiserjev. V sedemdesetih letih je bil tematski trend še vedno družbenokritičen, vendar so se v literarnih zvrsteh pojavile novosti. Leta 1974 je bila izvedena prva znanstvenofantastična igra. Prav tako so pričele nastajati številne nanizanke in nadaljevanke, v Sloveniji se jih je predvajalo kar osem. Rast produkcije se je nadaljevala tudi v osemdesetih letih, število radijskih iger je bilo podobno skupnemu številu v zadnjih 25 letih. Na radio je prihajalo vedno več že prej uveljavljenih avtorjev, med njimi tudi Drago Jančar, Borut Gombač, Andrej Blatnik in Feri Lainšček, ki so nadaljevali tradicijo, ki jo poznamo še danes (Gruden, 2001). Slovenija, predvsem Radio Ljubljana, je mnogo let svoj program oblikovala po t. i. principu »tretjinske kvote«. Igre so se zato delile: ena tretjina je bila oblikovana iz izključno slovenskih avtorjev, druga iz avtorjev drugih jugoslovanskih republik in tretja tretjina iz tujih, nejugoslovanskih avtorjev (Jan, 2018).

Pri razumevanju zgodovine radijskih iger, tako tiskanih kot izvedenih, in njihovega razvoja pa ne smemo zanemariti vpliva povojne jugoslovanske kulture. Slednja se je fokusirala predvsem na zagotavljanje lepše prihodnosti mladim, s čimer so nastali premiki pri razvoju mnogih umetniških vrst, med drugimi tudi radijskimi igrami. Tako so ustvarjalci in režiserji pridobili

potrebna finančna sredstva kot tudi moralno podporo s strani vodij radijskih programov. Na razvoj sta vplivali tudi močna slovenska literarna tradicija in posledična pridružitve takratnih pisateljev k radiu, kjer so del svojega opusa namenili pisanju iger. Največji vpliv na razvoj pa se je pripetil po letu 1965, ko se je ustanovil dramaturško podkovan oddelek na Radiu Ljubljana, ki je po enakovrednih kriterijih načrtoval in ustvarjal radijske igre za odrasle in za otroke (Sajko, 2006).

Zgodovina izvedenih radijskih iger na Slovenskem je dolga in pestra. Slovenki izvajalci so že od samega začetka poskrbeli, da so poslušalcem na voljo kvalitetne priredbe in izvirna besedila, da se igre izvajajo redno in da slovenski pisatelji dobijo priložnost kreiranja za svoj narod. Od začetka do sedaj je nastalo mnogo raznolikih iger, njihove tiskane oblike pa se hranijo tudi v knjižnicah.

3.3 RADIJSKE IGRE NA SPLETU

Kot je razvidno iz Seznama slovenskih radijskih iger (2024) arhiv slovenskih radijskih iger obsega okoli 4 tisoč del in zajema časovno obdobje od 1920 do 2010. Seznam navaja, da je največ gradiva nastalo med letoma 1980 in 1990, njihova popularnost pa je trajala vse do obdobja 2010, ko je število radijskih iger začelo padati. Ta seznam žal ne vsebuje vseh tiskanih radijskih iger, saj jih veliko še ni bilo bibliografsko obdelanih. Vendar je lahko uporaben element za pridobivanje informacij o radijskih igrah, ki jih morda knjižnice vsebujejo. Z njegovo pomočjo lahko bibliotekar preko listkovnega kataloga lažje odkrije katera dela še niso vnesena v vzajemno bazo podatkov.

4 POMEN RADIJSKIH IGER

Prikazali smo že, da imajo radijske igre dolgo in bogato zgodovino, vendar kaj je njihova vloga v kulturi? Vloga izvedenih radijskih iger ni le, da so posredovalec umetnosti in kulture prek svojih oddajnikov. Igre morajo biti tudi ustvarjalci kulture, in sicer v kar treh smereh: umetnosti, kulturnosti ter informacijah o kulturi in v kulturi (Jan, 2018). Crook (1999) v svojem delu omeni enega izmed najpomembnejših radijskih producentov tistega časa – Gordona Lea. Slednji je izvedene radijske igre opisal kot novo področje umetnosti in literature.

Kljub velikemu pomenu izvedenih radijskih iger pa ne smemo zanemariti pomena tiskanih. Natisnjena besedila radijskih iger so namreč svojstvena umetniška dela. So povsem samostojna in zaključena, dokler upoštevajo vse elemente slušnega medija. Torej imajo v besedilu opisan način govora, šume in podobne zvoke. Kajti šele večplastnost in odprtost besedila nudita možnosti različnih interpretacij. Bralec tako postane režiser in poslušalec hkrati. Zaradi tega je treba omogočiti radijske igre v knjižni obliki, enako kot druge literarne vrste (Gombač, 2009).

Omenjene raziskave dokazujejo, da tiskane radijske igre nosijo enako pomembno kulturno in izobraževalno vlogo kot izvedene radijske igre. Z branjem tiskane oblike posamezniki izboljšujejo interpretacije besedila in razvijajo kompleksnejše bralne sposobnosti. Zato morejo biti uporabnikom na voljo tako izvedene kot tiskane radijske igre. Vsaka namreč lahko omogoča razvoj bralne pismenosti.

5 RADIJSKE IGRE V UNIVERZITETNI KNJIŽNICI MARIBOR

Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM) je bila ustanovljena leta 1903 kot knjižnica Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko. Njeno ime se je spremenilo šele leta 1975, ko je bil podpisan Samoupravni sporazum o združitvi v Univerzo v Mariboru. S tem je postala enakopravna soustanoviteljica Univerze v Mariboru in se preimenovala v Univerzitetno knjižnico Maribor. Njeno poslanstvo je zbirati, organizirati, hraniti in ohranjati raznoliko gradivo in zagotavljati dostop do njih (Univerzitetna knjižnica Maribor, b. d.). UKM je knjižnica z obsežnim fondom, ki obsega tako monografsko, serijsko in neknjižno gradivo, med njimi tudi tiskane radijske igre. Knjižna zbirka je leta 2021 obsegala 12.058.372 enot (številka inventarnih enot) (BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah, 2023). V lokalni bazi UKM je na voljo le del bibliografskih zapisov tiskanih radijskih iger. Mnogo gradiva je še vedno bibliografsko obdelano in inventarizirano le v listkovnem katalogu.

6 KNJIŽNIČNI KATALOG

Knjižnice sistematično popisujejo gradivo v obliki knjižničnega kataloga. Slednji popisuje različne vrste gradiva, od monografskih in kontinuiranih virov do zvočnih posnetkov, zemljevidov itd. (Petek idr., 2019). Katalog ima ključno vlogo pri marsikateri storitvi v knjižnici, od vodenja nabavne politike do omogočanja uporabnikom najti gradivo. Zato je pomembno, da je katalog izdelan natančno in urejeno, saj le tako se zagotovijo hitre in

kakovostne storitve v knjižnici (Verona, 1971). Zagotovitev kakovosti knjižničnega kataloga je neposredno povezana z natančnostjo bibliografskih zapisov, ki jih dosežemo s rednim preverjanjem.

7 POMEN KAKOVOSTI BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV

Kakovost bibliografskih zapisov se lahko presoja oz. ocenjuje na več načinov. Obstajata dve možnosti ocenjevanja. Prva je ocenjevanje na semantični ravni, torej na ravni posameznega polja ali podpolja formata bibliografskega zapisa. Podatki so kakovostni, ko so pravilno vpisani v ustrezna podatkovna polja bibliografskega sistema. Pri tem mora katalogizator upoštevati tudi katalogizacijska pravila in priročnike, npr. priročnik COMACR/B. Drugi način je ocenjevanje na kontekstualni ravni, na podlagi česar ovrednotimo bibliografski zapis v celoti. Zapis je kakovosten, ko so izpolnjena vsa polja, ki jih potrebujemo za identifikacijo publikacije. Prav tako na kakovost vplivajo bibliografski podatki, ki pa si ne smejo biti v medsebojnem nasprotju ali v navzkrižju (Krstulović, 2006). Kakovost bibliografskih zapisov treba zagotoviti na treh ravneh. Prva raven je upoštevanje katalogizacijskih pravil, saj slednje oblikujejo katalogizatorjeve odločitve. Prav tako je treba upoštevati delovni proces v knjižnici, bibliotekar mora primeren del svojega delovnega časa opravljati katalogizacijo, da obvlada postopke in ostaja v stiku z novostmi in spremembami. Zadnja raven zagotavljanja kakovosti bibliografskih zapisov pa je permanentno izobraževanje katalogizatorjev. Slednje mora zagotavljati, da se bibliotekar seznanja z novostmi s področja in obnavlja poznavanje katalogizacijskih pravil. Zadnje velja predvsem za zaposlene, ki zaradi organizacije dela katalogizirajo le manjši del delovnega časa (Krstulović, 2006). Opisni podatki bibliografskega opisa temeljiti na mednarodno sprejetih standardih, v tem primeru morajo biti oblikovani na podlagi Mednarodnega standarda za bibliografski opis oz. ISBD.

Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov oz. IFLA je ustvarila smernice, po katerih naj bi se katalogizator ravnal pri ustvarjanju bibliografskega zapisa. Galeffi idr. (2019) jih delijo na:

- Ustreznost za uporabnika: Vsi navedeni podatki morajo biti razumljivi in primerni za uporabnika. Slednji niso le obiskovalci knjižnic, temveč kdorkoli, ki išče po katalogu in uporablja bibliografske in normativne podatke.

- Splošna raba: Besedišče naj bo usklajeno z besediščem, ki ga uporablja večina uporabnikov.
- Prikaz: Opis mora predstavljati vir v takšni obliki, kot se pojavlja.
- Točnost: Bibliografski in normativni podatki morajo korektno opisati entiteto.
- Zadostnost in potrebnost: Katalogizator mora vključiti podatkovne elemente, ki omogočijo dostop vsem vrstam uporabnikov, tudi s posebnimi potrebami. Prav tako mora vključiti elemente, ki izpolnjujejo cilje in funkcije kataloga ter za opis entitet.
- Pomembnost: Podatki morajo biti primerni za opis in omogočiti razlikovanje med entitetami.

Za kakovosten katalog bibliografskih zapisov je potrebno nenehno strateško spremljanje in posodabljanje pravil katalogizacije. Slednje naj se prilagaja potrebam uporabnikov in izpostavlja informacije, ki bi jih oni najbolj potrebovali. Seveda pri tem avtorji poudarijo, da se s prilagajanjem pogosto pojavijo težave pri vzpostavljanju vzajemne baze, saj v zapisih posledično ni konsistence (Kyprianos idr., 2022).

Na podlagi raziskave Kyprianos idr. (2022) se je izkazalo, da katalogizatorji upoštevanje pravil in standardov katalogizacije štejejo pod najpomembnejši element kakovostnega kataloga in s tem pravilnih bibliografskih zapisov. Naslednji pomemben element so tehnične podrobnosti, na primer pravilno zapisani naslov knjige in imena avtorjev. Natančnost je pomemben element pri sestavi kataloga, saj olajša uporabniku iskanje gradiva. S tem omogoči boljše uporabniško izkušnjo in večji priklic.

Vse raziskave poudarjajo, da je eden izmed najpomembnejših elementov katalogizacije upoštevanje pravil in sledenje novosti. Vendar kot vsaka stroka se tudi bibliotekarstvo in katalogizacija nenehno posodabljata in spreminjata. Nekateri katalogizatorji lahko posledično upoštevajo zastarele pravilnike ali pa enostavno napravijo napake in podatke vnesejo narobe. Zato je potrebno redno preverjanje kataloga.

V Sloveniji se kakovost bibliografskih zapisov redno pregleduje. Zanje v vzajemnem katalogu COBIB.SI skrbita tudi Institut informacijskih znanosti (IZUM) in Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) z aktivnim periodičnim preverjanjem. Na pol leta izberejo 50 naključno programsko izbranih bibliografskih zapisov, s pripadajočimi normativnimi zapisi. Slednje nato pooblaščen predstavnik pregledata in ovrednotita, ugotovljene pomanjkljivosti pa

posredujeta kreatorjem zapisov. Nato iz ugotovitev napišejo povzetek, ki ga lahko katalogizatorji poiščejo na spletni strani IZUM-a (Dornik idr., 2017).

8 DOSEDANJE RAZISKAVE

Med pregledom literature smo ugotovili, da pregled kakovosti bibliografskih zapisov specifično za radijske igre še ni bil izveden. Zato smo za primerjavo pregledali rezultate kakovosti bibliografskih zapisov za monografske publikacije. V letu 2021 so na IZUM-u izvedeli dva pregleda bibliografskih zapisov monografskih publikacij. V prvem pregledu je od 50 zapisov 42 (84 %) vsebovalo vsaj eno napako, v drugem pa se je število zmanjšalo na 38 zapisov (76 % zapisov) (Povzetek ugotovitev ob preverjanju ..., 2022). Krstulović (2006) je izvedel podobno raziskavo, kjer je pregledal 100 bibliografskih zapisov in zabeležil, da kar 76 % vseh zapisov vsebuje vsaj eno napako in le 18 % zapisov je ustrezne kakovosti. Tudi Pesjak in Petek (2010) sta opravila analizo kakovosti bibliografskih zapisov. Na podlagi 90 zapisov sta ugotovila, da je le 41,1 % kreiranih popolnoma pravilno. Podatek je zaskrbljujoč predvsem, ker sta slednja pregledala le drugo in peto območje glede na standard ISBD. Na podlagi vseh raziskav je prikazano, da so zapisi monografskih publikacij dokaj nepopolni in potrebujejo dodatna preverjanja in opozarjanja, če želimo doseči kakovost zapisov.

9 PRIROČNIKI, KI SE UPORABLJAJO PRI KATALOGIZACIJI

Za kakovosten bibliografski zapis je potrebno upoštevanje priročnikov. V Sloveniji uporabljamo priročnik formata COMARC, Mednarodni standardni bibliografski opis oz. ISBD, Prekat, Značnico in še mnoge druge. Vendar pri tej strokovni nalogi se bomo fokusirali le na priročnik formata COMARC in standard ISBD.

9.1 PRIROČNIK FORMATA COMARC

Format COMARC/B se uporablja za izmenjavo in opis bibliografskih podatkov v sistemu COBISS. Zasnovan je na formatu UNIMARC, ki predstavlja mednarodni standard, zraven njegovih standardnih polj pa COMARC vključuje še posebnosti, namenjene sistemu COBISS (COMARC/B, 2020). V sistemu COBISS.SI so pri obdelavi knjižničnega gradiva poleg bibliografskih podatkov posebej še podatki o zalogi in normativni podatki. Pri delu si katalogizator tako lahko pomaga s priročniki, ki jih je pripravil IZUM: COMARC/B (za

bibliografske podatke), COMARC/H (za zalogo) in COMARC/A (za normativne podatke).

Format COMARC/B je sestavljen iz naslednjih blokov, ki so sestavljeni iz polj in podpolj:

- 0XX Blok za identifikacijo,
- 1XX Blok za kodirane podatke,
- 2XX Blok glavnega opisa,
- 3XX Blok za opombe,
- 4XX Blok za povezovanje,
- 5XX Blok za sorodne naslove,
- 6XX Blok za vsebinsko analizo,
- 7XX Blok za podatke o odgovornosti,
- 8XX Blok za mednarodno rabo,
- 9XX Blok za nacionalno rabo.

9.2 STANDARD ISBD

Mednarodni standardni bibliografski opis ali ISBD je standard, ki predpisuje osnovni opis vira. Na njegovi podlagi se določi, kateri elementi naj bodo zapisani in v kakšnem zaporedju. Hkrati določa tudi rabo ločil in omogoča prikaz podatkov v posameznih elementih. Zaradi zahtev tega standarda so podatki razumljivi ne glede na jezik opisa. Njegov namen je spodbujati in podpirati univerzalno bibliografsko kontrolo ter dostopnost do osnovnih bibliografskih podatkov, ki so enotni za vse države. Cilj je zagotoviti doslednost pri izmenjavi bibliografskih podatkov (ISBD, 2017). Sestavljen je iz naslednjih območij:

- Območje 0: Oblika vsebine in vrsta medija,
- Območje 1: Naslov in navedba odgovornosti,
- Območje 2: Izdaja,
- Območje 3: Posebni podatki o gradivu ali o vrsti vira,
- Območje 4: Založništvo, produkcija, distribucija itd.,
- Območje 5: Fizični opis,
- Območje 6: Zbirka in monografski vir v več delih,
- Območje 7: Opombe,
- Območje 8: Identifikatorji vira in pogoji o dostopnosti.

10 RAZISKOVALNI PROBLEM

10.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen raziskave je identificirati najpogostejše napake, ki se pojavljajo med kreiranjem bibliografskih zapisov radijskih iger v vzajemnem katalogu COBIB.SI, in rezultate primerjati z raziskavami, ki se fokusirajo na kakovost monografskih publikacij. Želimo ugotoviti, ali katalizatorji radijskih iger sledijo novostim v katalogizaciji in primerno izpolnijo posamične bloke in polja, s čimer bi posledično uporabniki do gradiva lažje pristopili. Prav tako želimo na podlagi natančnega pregleda literature in analize rezultatov predlagati poenotena pravila kreiranja zapisov za tovrstno gradivo.

10.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Med pripravo raziskave smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja:

- Koliko bibliografskih zapisov je v celoti pravilnih glede na COMARC format?
- Koliko bibliografskih zapisov je v celoti pravilnih glede na standard ISBD?
- Katere so najpogostejše napake oz. pomanjkljivosti v posameznih blokih bibliografskega zapisa glede na COMARC format?
- Katere so najpogostejše napake oz. pomanjkljivosti v posameznih območjih bibliografskega zapisa glede na standard ISBD?

10.3 HIPOTEZE

Na podlagi raziskovalnih vprašanj smo sestavili naslednje hipoteze:

- V bazi COBIB.SI je glede na COMARC format več bibliografskih zapisov z vsaj eno napako kot pravilnih zapisov.
- V bazi COBIB.SI je glede na standard ISBD več bibliografskih zapisov z vsaj eno napako kot pravilnih zapisov.
- Najpogostejše napake glede na COMARC format se bodo pojavile v Bloku za podatkovno odgovornost (blok 7XX).
- Najpogostejše pomanjkljivosti glede na standard ISBD se bodo pojavile na območju Opombe (območje 7).

11 METODOLOGIJA

11.1 VZOREC

V praktičnem delu smo z metodo analize primerjali različne bibliografske zapise in nato predstavili zbrane podatke. Vzorec smo pridobili z naključnim vzorčenjem. Pri vzorcu smo se omejili na obdobje izhajanja tiskanih radijskih iger, in sicer med leti 1970 in 1990, ko jih je izšlo največ. Izbrali smo 26 naslovov, ki so izšli med letoma 1970 in 1980, ter 26, ki so izšli med letoma 1981 in 1990. Vzorec smo razdeliti tudi na igre, ki so namenjene odraslim in otrokom, tako da bo iz vsakega posamičnega obdobja 13 naslovov za odrasle in 13 za otroke. S tem smo zajeli večji del svojih potencialnih uporabnikov. Na podlagi teh omejitev je naš vzorec sestavljen iz 52 bibliografskih zapisov. Pri vzorčenju zapisov smo upoštevali tiste bibliografske zapise, za katere obstaja gradivo tudi v Univerzitetni knjižnici Maribor. Tako smo zagotovili natančnejši pregled gradiva in se izognili dvoumnosti pri nekaterih podatkih, npr. ali je naslov ovojni ali čelni.

11.2 PRIPOMOČKI

Podatki, namenjeni empiričnemu delu naloge, so bili zbrani iz vzajemne baze COBIB.SI, a smo pri tem upoštevali tudi zalogo v lokalni bazi. Za ustreznost preverbe dobljenega vzorca bibliografskih zapisov smo uporabili dva priročnika, standard ISBD in priročnik COMARC/B.

11.3 POSTOPEK

Podatke smo pridobili z naključnim vzorčenjem. V ukazno iskanje COBISS.SI smo vpisali ključno besedo radijske igre in se s predpono PY= omejili na leto izida. Prav tako smo dodali ključne besede odrasle ali otroške, slednje smo tudi krajšali. Tako smo prejeli naslednjo poizvedbo: radijske igre AND odrasl* AND py=197*

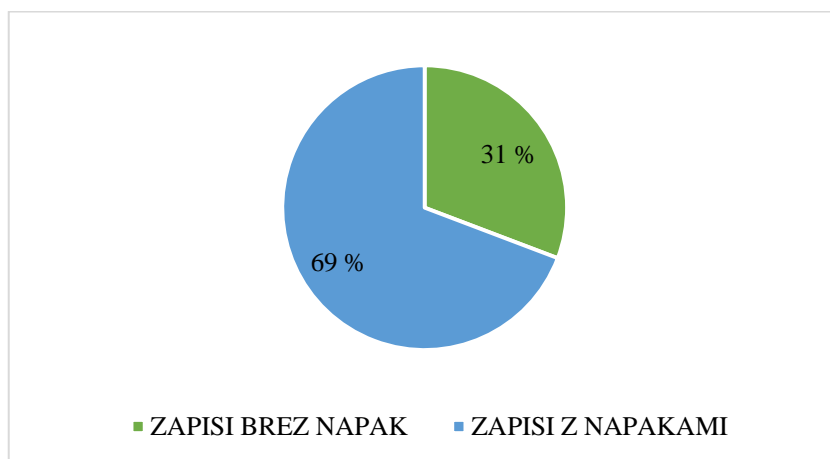
Na podlagi pridobljenih rezultatov smo nato izbrali vsak drugi ali tretji zapis. Podatke smo obdelali kvantitativno in kvalitativno. Identifikacijsko oznako (v nadaljevanju ID) zapisov smo vpisali v tabele. Nato smo z metodo analize zapisali vse napake in pomanjkljivosti, ki smo jih opazili pri posameznih bibliografskih zapisih. Pri njihovi identifikaciji smo si pomagali s priročnikom COMARC/B in standardom ISBD. Rezultati so predstavljeni besedilno in

grafično, na podlagi slednjih pa bomo sestavili predlog za poenotenje kreiranja bibliografskih zapisov za radijske igre.

12 REZULTATI

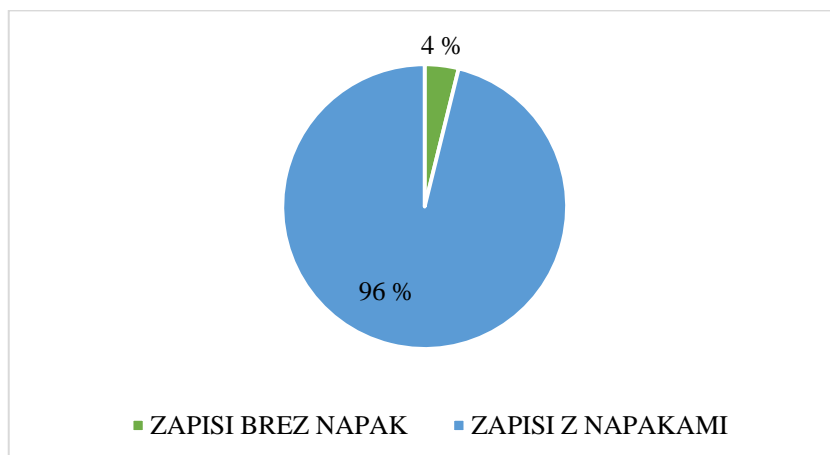
12.1 PRAVILNI ZAPISI GLEDE NA FORMAT COMARC IN STANDARD ISBD

Pri predstavljanju rezultatov bomo najprej navajali napake oz. pomanjkljivosti glede na priročnik COMARC/B in nato glede na standard ISBD.

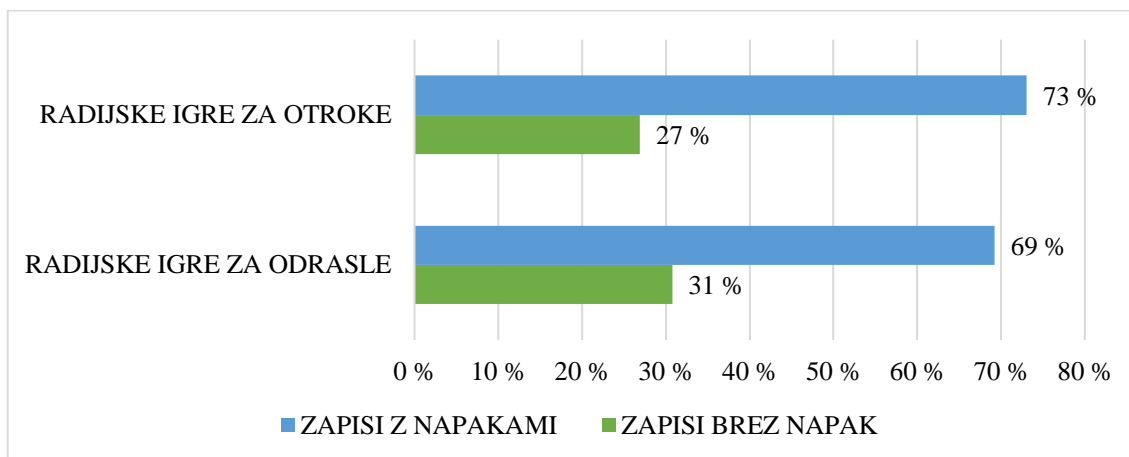
Slika 1: Napake v zapisih glede na format COMARC

Slika 1 prikazuje število bibliografskih zapisov brez kakršne koli napake glede na priročnik COMARC/B. Med 52 izbranimi zapisi jih 69 % vsebuje vsaj eno napako glede na COMARC in 31 % zapisov ne vsebuje niti ene napake.

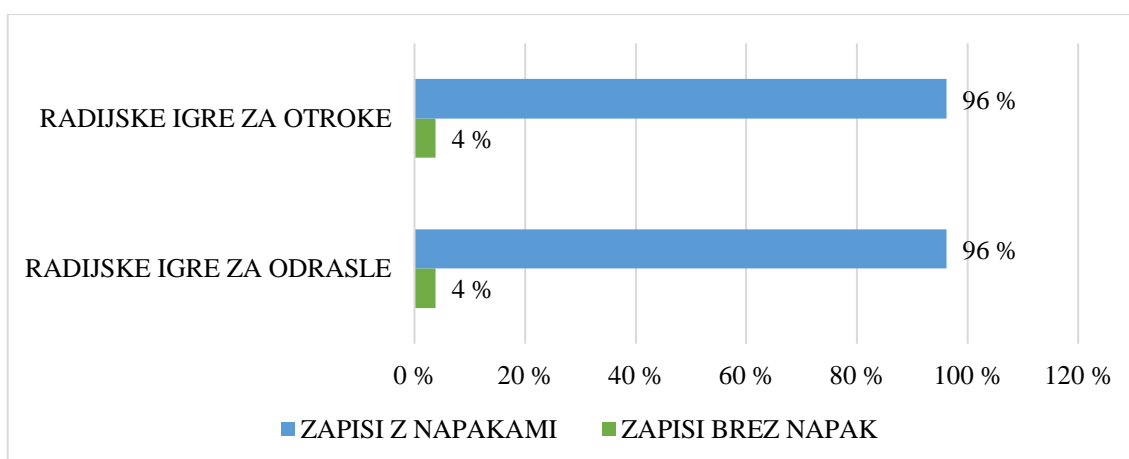
Slika 2: Napake v zapisih glede na standard ISBD

Slika 2 prikazuje število bibliografskih zapisov brez kakršne koli napake glede na standard ISBD. Med 52 izbranimi zapisi jih kar 96 % vsebuje vsaj eno napako in le 4 % ne vsebujejo niti ene.

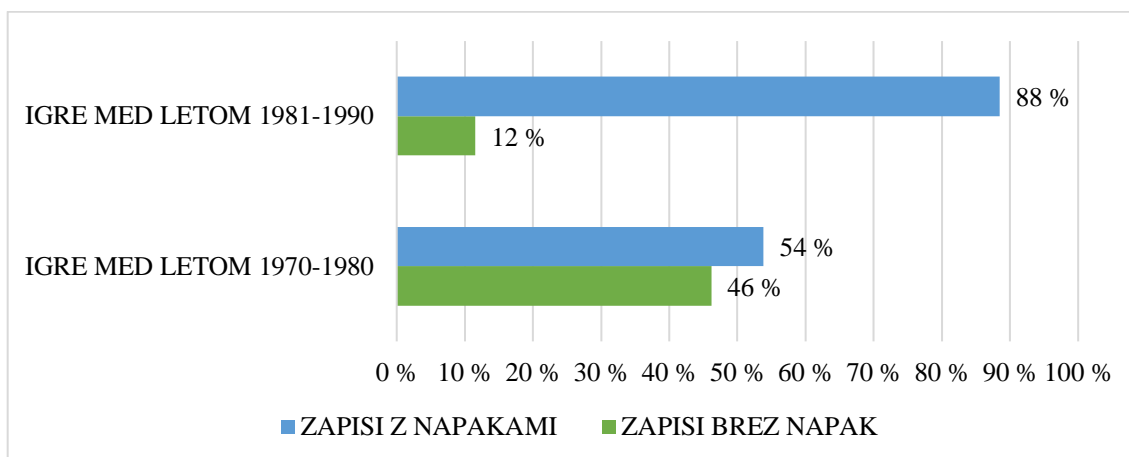
Slika 3: Napake v zapisih glede na bralno skupino in format COMARC

Slika 3 prikazuje pravilnost bibliografskih zapisov glede na bralno skupino njihovih publikacij. Od 26 zapisov kar 73 % bibliografskih zapisov, ki opisujejo radijske igre, namenjene otrokom, vsebuje vsaj eno napako v svojih zapisih. Delež je rahlo manjši pri radijskih igrah, namenjenih odraslim, saj 69 % izmed 26 zapisov vsebuje vsaj eno napako.

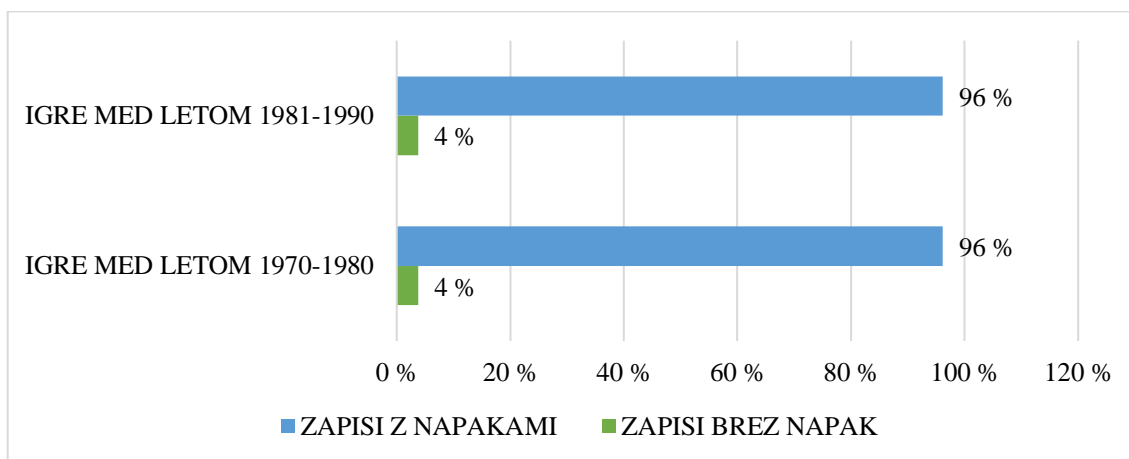
Slika 4: Napake v zapisih glede na bralno skupino in standard ISBD

Slika 4 prikazuje število pravilno kreiranih bibliografskih zapisov glede na standard ISBD in kateri starostni skupini so igre namenjene. Rezultati so identični, pri obeh starostnih skupinah kar 96 % zapisov vsebuje vsaj eno napako in le 4 % so popolnoma brez napak.

Slika 5: Napake v zapisih glede na leto izida in format COMARC

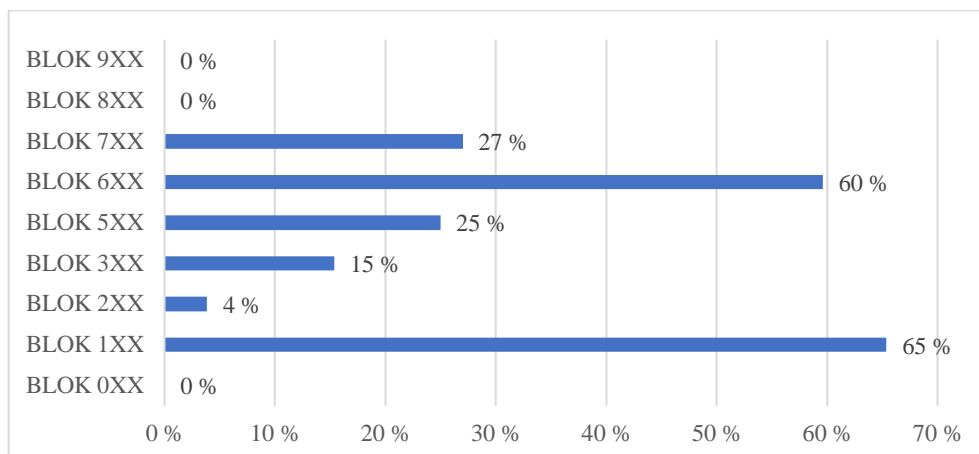
Slika 5 prikazuje pravilnost bibliografskih zapisov glede na leto njihovega izida. Bibliografski zapisi, ki so bili kreirani za igre, ki so izšle med letoma 1970 in 1980, imajo veliko manj zapisov z vsaj eno napako. Od 26 zapisov je kar 46 % kreiranih brez kakršne koli napake po priročniku COMARC. Medtem ko je pri bibliografskih zapisih, ki so bili kreirani za igre, ki so izšle med letoma 1981 in 1990, številka veliko manjša. Le 12 % od 26 zapisov nima niti ene napake.

Slika 6: Napake v zapisih glede na leto izida in standard ISBD

Slika 6 prikazuje število pravilno kreiranih zapisov glede na leto izida radijske igre in na standard ISBD. Rezultati so prav tako identični. Kar 96 % bibliografskih zapisov vsebuje vsaj eno napako, pri obeh časovnih obdobjih izida in le 4 % zapisov so brez napake.

12.2 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE GLEDE NA FORMAT COMARC

Slika 7: Napake glede na posamezne bloke formata COMARC

Slika 7 prikazuje, kateri bloki vsebujejo največ napak v bibliografskih zapisih glede na priročnik COMARC. Največ napak se pojavi v bloku za kodirane podatke (1XX), in sicer kar 65 % od 52 zapisov ima vsaj eno napako znotraj tega bloka. Naslednji blok z največ napakami je blok za vsebinsko analizo (6XX), kjer kar 60 % vseh zapisov vsebuje vsaj eno napako. Najmanj napak se je pojavilo znotraj bloka glavnega vpisa (2XX), in sicer le 4 % vseh zapisov vsebujejo vsaj eno napako. Edini blok brez napak je blok za nacionalno rabo (9XX), medtem ko je blok za mednarodno rabo (8XX) edini blok, ki ga za to vrsto gradiva ne izpolnjujemo.

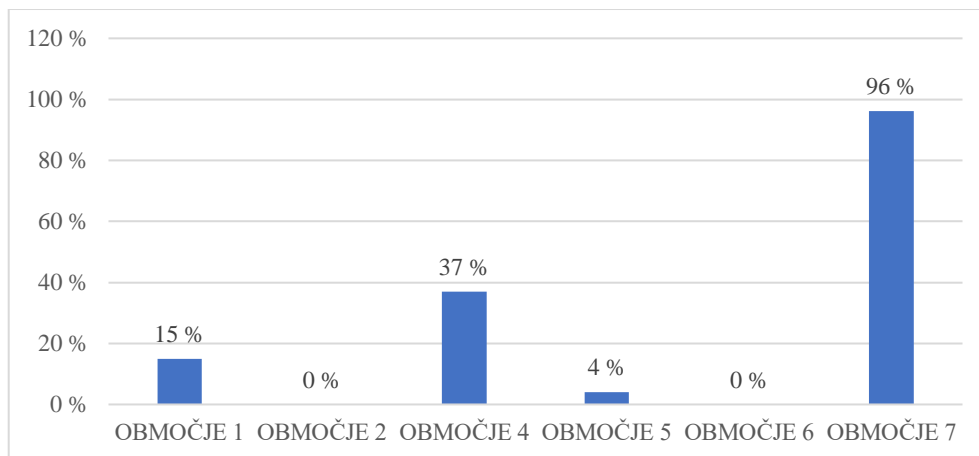
Preglednica 1: Vrste napak glede na format COMARC

BLOK	VRSTA NAPAKE	ŠTEVILO BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV Z NAPAKO
Blok 1XX	Napačna koda v podpolju 100b	48 %
Blok 1XX	Manjka koda v podpolju 100e	33 %
Blok 1XX	Napačna koda v podpolju 101c	10 %
Blok 1XX	Napačna koda v podpolju 105f	10 %
Blok 2XX	Manjka podpolje 200e	4 %
Blok 3XX	Manjka polje 300	8 %
Blok 3XX	Manjka polje 327	2 %
Blok 3XX	Manjka polje 334	8 %
Blok 5XX	Manjka polje 500	12 %
Blok 5XX	Manjka polje 540	13 %
Blok 6XX	Manjka polje za predmetne oznake	56 %
Blok 6XX	Manjka podpolje 675v	33 %
Blok 6XX	Napačna koda v podpolju 675b	6 %
Blok 7XX	Manjka polje 7003	27 %
Blok 7XX	Manjka polje 702	6 %

Preglednica 1 prikazuje napake znotraj posameznih blokov in koliko bibliografskih zapisov izbranih radijskih iger jih vsebuje. Najpogostejša napaka se pojavi v bloku za vsebinsko analizo (6XX), in sicer kar 56 % vseh zapisov nima izpolnjenega polja za predmetne oznake. V istem bloku se pojavi tudi tretja najpogostejša napaka, in sicer v polju Univerzalne decimalne klasifikacije (675) ni izpolnjeno podpolje Izdaja (675v). Takšnih primerkov je 33 %, enako število kot napak v bloku za kodirane podatke (1XX). Slednja je napačna koda v podpolju Koda za namembnost (100e). Druga najpogostejša napaka se pojavi tudi v polju za kodirane podatke. Gre za napačno izbrano kodo v podpolju Oznaka za leto izida (100b) in kar 48 % vseh zapisov vsebuje to napako. Napaka, ki se pojavi v najmanj zapisih, je znotraj bloka za opombe (3XX). Gre za nenavedeno polje o vsebini (327) in le 2 % vseh zapisov manjka to polje. Druga najmanj pogosta napaka je prav tako v bloku za opombe, in sicer 8 % vseh bibliografskih zapisov nima niti enega polja Splošna opomba (300), čeprav vir podatkov to zahteva. Poudariti je treba tudi

primanjkljaj podpolja Številka normativnega zapisa (7003) v bloku za podatke o odgovornosti (7XX). Kar 27 % vseh zapisov ga ni imelo izpolnjeno.

12.3 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE GLEDE NA STANDARD ISBD

Slika 8: Napake glede na posamezna območja standarda ISBD

Slika 8 prikazuje, katera območja vsebujejo največ napak glede na standard ISBD. Največ napak se pojavi znotraj območja Opombe (območje 7), in sicer kar 96 %. Najmanj napak se pojavi znotraj območja fizičnega opisa (območja 5), le 4 %. Bibliografskih zapisov z napakami v območju naslov in navedba odgovornosti (območje 1) je 15 %, medtem ko je zapisov z napakami v območju založništvo, produkcija, distribucija itd. (območje 4) nekoliko več, in sicer 37 %. Območje izdaje (območje 2) in območje zbirka in monografski viri v več delih (območje 6) sta bili polji, ki pri izbranih publikacijah nista rabili biti izpolnjeni.

Preglednica 2: Vrste napak glede na standard ISBD

OBMOČJE	VRSTA NAPAKE	ŠTEVILO BIBLIOGRAFSKIH ZAPISOV Z NAPAKO
Območje 1	Ni naveden dodatek k naslovu	4 %
Območje 1	Napačna uporaba oklepaja v dodatku k naslovu	15 %
Območje 4	Leto izida ni v oglatem oklepaju	50 %
Območje 4	Založnikovo ime ni navedeno v celoti	15 %
Območje 4	Napačna uporaba oglatih oklepajev	2 %
Območje 5	Napačno navedeno število strani	4 %
Območje 5	Napačno navedene mere publikacije	2 %
Območje 7	Manjka opomba o ostalih podatkih na naslovni strani	62 %
Območje 7	Manjka opomba o vrsti naslovne strani	58 %
Območje 7	Manjka opomba o strojepisnem avtogramu	19 %
Območje 7	Manjka opomba o izvirnem stvarnem naslovu	2 %

Preglednica 2 prikazuje vse napake, ki so se pojavile v bibliografskih zapisih, glede na standard ISBD. Najpogostejša napaka se je pojavila v območju opombe (območje 7), in sicer kar 62 % vseh zapisov ni vsebovalo opombe o ostalih podatkih na naslovni strani. Naslednja najpogostejša napaka je prav tako v območju opombe (območje 7). Kar 58 % vseh zapisov ni vsebovalo opombe o vrsti naslova. Pogosta napaka se pojavi tudi v območju založništvo itd. (območje 4), kjer kar 50 % vseh zapisov nima zapisanega leta izida v oglatem oklepaju. Najmanj pogosta napaka se pojavi v območju opombe (območje 7), v območju založništvo (območju 4) in v območju fizični opis (območje 5). V prvem območju 2 % vseh zapisov manjka opomba o izvirnem stvarnem naslovu. V drugem pa smo zabeležili, da 2 % vseh zapisov vsebujeta napačno uporabo oglatih oklepajev. V tretjem se je izkazalo, da 2 % vseh zapisov nimata pravilno navedenih mer publikacije. V območju naslova in navedbe odgovornosti (območje 1) je najpogostejša napaka napačna uporaba oklepajev v dodatku k naslovu, 15 % od

52 zapisov vsebuje to napako. Edina napaka, ki se še pojavi v tem območju, je naveden dodatek k naslovu, ki se pojavi v 4 % vseh zapisov.

13 RAZPRAVA

V raziskavi smo želeli pridobiti statistični vpogled v število pravilno kreiranih bibliografskih zapisov tiskanih radijskih iger in izpostaviti napake, ki se najpogosteje pojavljajo.

Pred raziskavo smo si zastavili hipotezo *V bazi COBIB.SI je glede na COMARC format več bibliografskih zapisov z vsaj eno napako kot pravilnih zapisov*. Slednjo lahko potrdimo, saj smo na podlagi rezultatov ugotovili, da kar 69 % vseh zapisov vsebuje vsaj eno napako v bibliografskem zapisu. Številka je zaskrbljujoča, saj več kot polovica zapisov ne ustreza priročniku COMARC/B in veljajo za nepopolne zapise. Kljub temu je treba poudariti, da je število napak še vedno manjše kot število, ki so ga zabeležili v IZUM leta 2021. V slednjih raziskavah sta bila deleža nepravilnih zapisov 84 % in 76 %, kar je za vsaj 10 % višje kot število napak, ki smo jih odkrili mi (69%). Primerjali smo tudi število po priročniku COMARC/B in starostno skupino uporabnikov. Izkazalo se je, da vsebujejo tiskane radijske igre, namenjene otrokom, veliko več napak kot tiste, namenjene odraslim, in to za kar 4 %. Rezultati glede na starostno skupino uporabnikov so presenetljivi, saj so bile radijske igre v glavnem namenjene mlajši populaciji. Tiskane radijske igre so tudi učinkovit pripomoček pri učenju branja, interpretiranju besedila in razvijanju domišljije, predvsem pri mlajši populaciji. Drugačni rezultati so se izkazali pri številu napak glede na priročnik COMARC/B in leto izida radijske igre. Igre, ki so izšle med letoma 1970 in 1980, v svojih zapisih vsebujejo veliko manj napak kot igre, ki so izšle med letoma 1981 in 1990. Poglavitni razlog je lahko sistemsko pregledovanje in popravljanje oz. dopolnjevanje zapisov, ki ga trenutno izvajamo tudi v Univerzitetni knjižnici Maribor. V obdobju 1981–1990 je izšlo tudi največ radijskih iger, zaradi česar posledično niso vse ustrezno vnesene v katalog COBIB.SI, kar je slabost, saj se je ravno v tem obdobju največ znanih slovenskih avtorjev izdajalo radijske igre.

Na podlagi raziskave smo prav tako potrdili hipotezo *V bazi COBIB.SI je glede na standard ISBD več bibliografskih zapisov z vsaj eno napako kot pravilnih zapisov*. Kakovost bibliografskih zapisov po standardu ISBD je veliko slabša kot po priročniku COMARC/B, saj kar 96 % vseh bibliografskih zapisov vsebuje vsaj eno napako po standardu ISBD. Kar pomeni, da sta le dva izmed 52 zapisov ustrezna. Rezultati so v primerjavi z raziskavo, ki sta jo izvedla

Pesjak in Petek (2010) (slednja sta tudi primerjala območja v standardu ISBD) veliko slabši. V njuni raziskavi je bilo neustreznih le 58, 9 % vseh zapisov. Vendar njun vzorec je bil veliko večji in ocenjevala sta celotno monografsko gradivo, ne le tiskane radijske igre. Slaba kakovost zapisov se prikaže tudi pri primerjavi glede na starostno skupino uporabnikom, in leto izida. Pri obeh primerjavah so bili rezultati enaki, in sicer kar 96 % vseh zapisov ne glede na to, ali so bile radijske igre namenjene odraslim ali otrokom ali so izšle med letoma 1970 in 1980 ali kasneje. Rezultati prikažejo, da katalogizatorji pri kreiranju zapisov za tiskane radijske igre niso v celoti ali delno upoštevali standarda ISBD in so nepravilno navajali podatke o tem gradivu.

Hipotezo, ki pravi, da *Najpogostejše napake glede na COMARC format se bodo pojavile v Bloku za podatkovno odgovornost (blok 7XX)*, moramo zavrniti. Slednje so se pojavile le v 27 % vseh bibliografskih zapisov. Pri vseh teh zapisih pa je ena pomanjkljivost, manjka številka normativnega vpisa (podpolje 7003). Posledično zato ne moremo sestaviti kvalitetne osebne bibliografije določenim avtorjem. Podobna napaka se pojavi tudi v polju osebno ime – sekundarna odgovornost (polje 702), kjer slednjega kar 6 % vseh zapisov nima izpolnjenega. Tako v zapisih izgubimo pomembne soustvarjalce, ki so pripomogli h kreiranju radijskih iger, npr. prevajalci, kadar gre za prevod. Vendar največ napak, ki se pojavijo v bibliografskih zapisih glede na priročnik COMARC, se nahaja znotraj bloka 1XX oz. bloka za kodirane podatke, kjer kar 65 % vseh bibliografskih zapisov vsebuje vsaj eno napako. Najpogostejša se pojavi v polju Oznaka za leto izida (polje 100b), in sicer napačna koda za leto izida. Radijske igre v svoji publikaciji nimajo navedenega leta izida, le leto premiere. Posledično je veliko katalizatorjev navedlo kodo f - *za publikacijo z negotovim letom izida*. Vendar nato niso dodali dveh leti izidov v podpolji Leto izida 1 (podpolje 100c) in Leto izida 2 (podpolje 100d), tako kot standard zahteva. Leto izida je bilo le v enem podpolju (100c). Katalogizatorji so navajali leto izida podobno, kot jo navajamo pri zbornikih, kjer leto izida dodamo glede na leto, ko se je dogodek iz zbornika izvajal. To dokazuje kasnejša izpolnitev podpolja 210d, ko so letnico zapisali v oglati oklepaj z vprašanjem. Vendar se v tem primeru v polju 100b ne izbere kode f, temveč kodo d – *publikacija zaključena ob izidu ali v enem koledarskem letu*. Poleg tega v polju 100 pogosto manjka koda e – *koda za namembnost*. Ta determinira, kateri vrsti bralcev je publikacija namenjena. Z neizpolnitvijo te kode potencialni uporabniki težje najdejo in prikličejo gradivo, ki ga iščejo po posamičnih bazah. Velika napaka je tudi napačna koda v podpolju 101c, v katerega navajamo jezik izvornika. Kar 10 % vseh zapisov je vsebovalo kodo, ki v programu COBISS ne obstaja več, in sicer koda za srbohrvaščino. Ta koda se je spremenila v dve novi kodi in sicer na kodo za hrvaški in kodo za srbski jezik. V primeru kode za srbohrvaški jezik,

katalogizator ne more shraniti zapisa, saj gre za zastarelo kodo. Pogosta napaka se pojavi tudi v podpolju 105f, kjer je napačno označena koda za literarno vrsto. 10 % vseh zapisov je namesto kode za radijske igre izbralo kodo za kratke zgodbe ali za dramo. Druge najpogostejše napake se pojavijo pri vsebinsko obdelavi oz. znotraj bloka za vsebinsko analizo (blok 6XX). Kar 60 % vseh zapisov je imelo najmanj eno napako znotraj tega bloka, najpogosteje polja za predmetne oznake sploh niso bila izpolnjena. To pomeni, da teh zapisov uporabniki ne bi našli, če bi iskali s pomočjo ključnih besed oz. gesel, in tudi na podlagi samega zapisa ne bi mogli ugotoviti, ali je delo vsebinsko zanimivo za njih. Pomanjkljivosti so se pojavile tudi v izpolnjenih poljih slednjega bloka. Veliko jih je namreč vsebovalo le dve osnovni predmetni oznaki: *slovenska književnost* in *radijske igre*. Čeprav je ta vsebinska obdelava ustrezna glede na priročnik, vsebinsko ne opiše bibliografskih podatkov. Pri vsebinski obdelavi tako priporočamo, da se gesli podobno, kot učijo pri izpitu za katalogizacijo monografskih publikacij. Zapis naj vsebuje vsaj tri gesla za opis gradiva in vsaj eno naj bo o vsebini besedila. S slednjim bomo omogočili uporabnikom lažje iskanje in več priklica gradiva. Pogosta napaka v bloku za vsebinsko analizo (blok 6XX) je tudi pri klasifikaciji, saj velikokrat manjka podpolje 675v, ki navaja izdajo tabel, iz katerih je bil vzet vrstilec UDK v podpolju Vrstilec (podpolje 675a). Na podlagi tega podpolja lahko katalogizator lažje presodi, ali je treba UDK posodobiti ali ne. Pogoste napake se pojavijo tudi v bloku za sorodne naslove (blok 5XX), kjer katalogizatorji niso navajali podatkov v polje Enotni naslov (polje 500). Prav tako niso izpolnili polja Dodatni naslov, ki ga doda katalogizator (polje 540), če je naslov vseboval alternativne naslove. Izpostaviti moremo tudi problem, ki se pojavlja v bloku za opombe (blok 3XX). Opomba o nagradi, ki jo je radijska igra prejela, je bila namreč navedena v polju Splošna opomba (polje 300) in ne v polju Opomba o nagradi (polje 334) kot je ustrežnejše. Vse navedene napake oz. pomanjkljivosti glede na priročnik COMARC/B omogočajo uporabnikom pri iskanju v COBIB.SI slabšo uporabniško izkušnjo in pomanjkljive informacije o radijskih igrah, ki jih knjižnica ima, bibliotekarjem pa slabši statistični pregled nad gradivom v njihovi knjižnici.

Zadnjo hipotezo *Najpogostejše pomanjkljivosti glede na standard ISBD se bodo pojavile na območju Opombe (območje 7)*, lahko potrdimo. Bibliografski zapisi so glede na standard ISBD vsebovali veliko napak, najpogostejše so se pojavile v območju Opombe (območje 7). Kar 62 % vseh zapisov manjka opomba o podatkih, ki se nahajajo na naslovni strani, ki ne sodijo v nobeno izmed območij. Pri radijskih igrah je to podatek o premieri igre. Pogosta napaka, ki se je pojavila pri kar 58 % vseh zapisov, je tudi, da manjka opomba o naslovni strani. Večina

radijskih iger ima namreč ovojni ali čelni naslov. To pa sta podatka, ki ju moramo vključiti v opombe, saj so pomemben ločevalni element pri bibliografskem gradivu. Vendar več kot polovica bibliografskih zapisov za radijske igre teh podatkov ni imela navedenih. Na območju opomb je pogosto tudi manjkala opomba o strojepisnem avtogramu. Slednja opomba velja za vse gradivo, ki je bilo razmnoženo na stroju za odtis z matrico oz. s ciklostilom, kar velja za večino radijskih iger. Pogosta napaka se pojavi tudi v območju Založništvo, produkcija, distribucija itd. (območje 4), kjer je leto izida navedeno brez oglatega oklepaja in vprašaja. Ta napaka se navezuje na napako v podpolju Oznaka za leto izida (podpolje 100b). Katalogizatorji so pogosto prevzeli leto izida na podlagi podatka o premieri radijske igre. To lahko potrdimo s primerom, ko je radijska igra imela premiero 1. januarja 1980, slednje leto pa je bilo hkrati navedeno tudi kot leto izida. Ker ne vemo natančnega leta, kdaj je bil scenarij za radijsko igro napisan, moramo leto izida navesti v oglatem oklepaju z vprašajem na koncu letnice. To storimo tudi, kadar vemo točno leto izida, vendar na tiskani publikaciji radijske igre ni navedeno. Takrat pa dodamo tudi pojasnilo v opombo, kje smo podatke o letnici izida našli. V območju Založništvo itd. (območje 4) smo opazili tudi napako o nepopolnem imenu založnika. 15 % vseh zapisov je del imena založnika izpustilo, na primer namesto Radiotelevizija, Mladinsko glasbeno uredništvo so navedli le Radiotelevizija, čeprav na viru piše oboje. Pri 4 % zapisov so tudi na območju Založništva navedli oglate oklepaje, kjer niso bili potrebni. Na primer pri podatku o kraju izida je bila Ljubljana navedena v oglatem oklepaju, čeprav se je podatek nahajal na naslovni strani. Opozoriti je treba tudi na napake, ki se pojavijo v območju 1. Kar 15 % vseh zapisov je imelo pri dodatku k naslovu dodan oklepaj, čeprav slednjega ni bilo na publikaciji, in 4 % vseh zapisov niso imeli navedenega dodatka k naslovu. Zapisi tako niso kreirani po standardu ISBD, ki navaja, da so slednji podatki obvezni. Vse navedene nepravilnosti vplivajo na kakovost zapisov in zaradi premalo ustreznih podatkov omogočajo povečanje kreiranja podvojenih bibliografskih zapisov oz. duplikatov, saj katalogizatorji ne morejo ločiti, ali je to gradivo enako gradivu, ki ga imajo pred seboj, ali ne. Napake prav tako kažejo na nepravilnosti kreatorjev zapisov in na dejstvo, da je njihovo poznavanje standarda ISBD pomanjkljivo.

14 PRIPOROČILA PRI KREIRANJU BIBLIOGRAFSKEGA ZAPISA RADIJSKIH IGER

Na podlagi rezultatov in razprave navajamo nekaj predlogov pri kreiranju bibliografskih zapisov radijskih iger:

- V primeru, da leto izida ni navedeno, je pa leto premiere, lahko za leto izida uporabimo slednje, vendar moramo tudi pravilno izpolniti podpolje Oznaka za leto izida (podpolje 100b) (dodamo kodo d - publikacija, zaključena ob izidu ali v enem koledarskem letu). Leto izida v podpolju Leto izida, distribucije itd. (podpolje 210d) navedemo v oglatem oklepaju z dodanim vprašajem.
- Obvezno izpolnimo podpolje Koda za namembnost (podpolje 100e), da uporabniki lažje najdejo želeno gradivo.
- V podpolju Koda za literarno vrsto (podpolje 105f) dodamo kodo za radijske igre.
- Podatke v polju Naslov in navedba odgovornosti (polje 200) navedemo tako, kot so navedeni v publikaciji.
- Podatke o založniku navedemo v celoti, npr. Radiotelevizija, Mladinsko glasbeno uredništvo, ne le Radiotelevizija.
- Obvezno dodamo opombe v polje Splošna opomba (polje 300) kadar gre za ovojni ali čelni naslov.
- V polju Splošna opomba (polje 300) dodamo podatke o strojepisnem avtogramu.
- Publikacijo zgeslimo z vsaj tremi predmetnimi oznakami, vsaj ena se naj nanaša na vsebino radijske igre.

Ker se skoraj vse priporočila nanašajo na obstoječe pravila, kot jih opredeljujeta že standard ISBD in priročnik COMARC/B, lahko zaključimo, da je za najkvalitetnejše bibliografske zapise treba dosledno upoštevati pravila, ki veljajo pri katalogizaciji v sistemu COBISS.SI. Torej upoštevati standard ISBD in pravila, ki veljajo za vnos v format COMARC. Pri tem je bistveno, da katalogizatorji ne izpuščajo kodiranih podatkov in da posebnosti prepisujejo v območja opomb skladno z drugimi bibliografskimi podatki. Dopusčamo tudi možnost, da so bili bibliografski zapisi kreirani v preteklosti, ko še kodirani podatkov ni bilo možno vnesti, česar pa tukaj nismo naslovili. Pomembno pa je, da se ob retrospektivni katalogizaciji ali ob reviziji knjižničnega gradiva manjkajoči podatki ustrezno dopolnijo z upoštevanjem sprejetih priporočil.

15 ZAKLJUČEK

Izvedene radijske igre so pomemben del naše kulturne dediščine. So literarna zvrst, ki je obogatila mnoge večere s svojimi zgodbami. Dajale so upanje ljudem med vojnami, ustvarjale nove karijerne poti marsikaterim slovenskim pisateljem ter razvijale otroško in odraslo

domišljijo. Tiskane radijskih iger so pomembno monografsko gradivo, ker imajo polno potencialnih uporabnikov, tako učiteljev, ki želijo naučiti branja, otrok, ki bi se radi slednjega naučili, režiserjev, ki bi radi poustvarili radijske igre, ali pisateljev, ki iščejo inspiracije. Zato je pomembno, da je gradivo v knjižnicah na voljo in enostavno najdljivo.

Kontrola bibliografskih zapisov je izredno pomemben element katalogizacije. Omogoča preprečevanje večjih napak, ki bi posledično onemogočile uporabnikom najti primerno gradivo, prek kontrole se katalogizatorji lahko nenehno izobražujejo in so previdnejši pri kreiranju zapisov. Na podlagi kontrole kakovosti se izpostavijo problemi pri katalogizaciji in se posledično poiščejo ustrezne rešitve. Vendar je za kvalitetne bibliografske zapise potrebna tudi motivacija bibliotekarja, nenehna želja po dodatnem izobraževanju in pregledovanju priročnikov.

V raziskavi smo pregledali 52 bibliografskih zapisov tiskanih radijskih iger. Pri pregledih smo ločeno upoštevali priročnik COMARC in standard ISBD, pomembna elementa kvalitetnih bibliografskih zapisov. Opazili smo, da radijske igre vsebujejo posebnosti, ki jih mora vsak katalogizator upoštevati, če želimo uveljaviti enotnejšo katalogizacijo. Večina radijskih iger nima navedenega leta izida, torej moramo letnico oblikovati podobno kot pri zbornikih. Načeloma imajo le ovojni ali čelni naslov, katalogizator mora med njima poznati razliko in podatek ustrezno navesti v polje Splošna opomba (polje 300). Pomemben, čeprav neobvezen element je tudi geslenje. Na podlagi slednjega se uporabnik lažje odloči, ali specifično gradivo ustreza njegovi uporabniški potrebi. Vsa ta priporočila je treba upoštevati tako z uporabniškega vidika kot tudi s katalogizatorjevega. Uporabniki bodo z ustreznimi podatki gradivo lažje našli, katalogizatorji pa se bodo izognili možnosti kreiranja podvojenih zapisov ali ponavljanju napak v več različnih zapisov.

Kljub temu ne moremo zagotoviti, da slednje velja za vsak bibliografski zapis tiskanih radijskih iger. V raziskavi smo zajeli le eno časovno obdobje, in sicer od 1970 do 1990, ko je v Sloveniji izšlo največ tiskanih radijskih iger. Že znotraj tega kriterija nismo uspeli povzeti vseh specifik, pomanjkljivosti in napak, ki se pojavijo v zapisih. Tiskane radijske igre so izhajale že od dvajsetih let prejšnjega stoletja in v prihodnosti bi bilo zanimivo raziskavo ponoviti z veliko večjim vzorcem ali z igrami iz različnih časovnih obdobj. Kljub manjšemu vzorcu smo uspeli zajeti mnogo pogostih napak in pomanjkljivosti ter tako ugotovili, da je kvaliteta bibliografskih

zapisov radijskih iger dokaj pomanjkljiva. Večina zapisov je vsebovala vsaj eno napako tako po priročniku COMARC/B kot po standardu ISBD.

V tej strokovni nalogi smo poskušali prikazati najrazličnejše napake in pomanjkljivosti bibliografskih zapisov tiskanih radijskih iger, na podlagi katerih smo oblikovali predloge in nasvete za katalogizatorje. Slednji se bodo upoštevali tudi v Univerzitetni knjižnici Maribor, kjer že redno bibliografsko obdelujemo številne naslove tiskanih radijskih iger. To dosegamo z različnimi načini, kot je na primer retrospektivna katalogizacija ali inventura monografskih publikacij. S tem poskušamo čim hitreje izpopolniti svoj lokalni katalog ter ohraniti pomembni del slovenske kulturne dediščine tudi za naslednje generacije.

16 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

BibSiSt – statistični podatki o knjižnicah. (2023). Narodna in univerzitetna knjižnica.

<https://bibsist.si/Kazalniki-in-vrednosti>

COMARC/B – format za bibliografske podatke. (2020). Inštitut informacijskih znanosti.

https://home.izum.si/izum/e_manuals_html/COMARC_B/slv/ch1.html

Crook, T. (1999). *Radio drama.* Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203006276>

Dornik, E., Badovinac, B., Kos, J. in Farkaš, B. (2017). Sistem zagotavljanja kakovosti COBIB.SI: izbrane aktivnosti za leto 2016. *Knjižnica*, 61(1–2), 191–205.

<https://doi.org/10.55741/knj.61.1-2.13844>

Galeffi, A., Bertolini, M. V., Bothmann, R. L., Escolano Rodríguez, E. in McGarry, D. (2019).

Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (ICP). Narodna in univerzitetna

knjižnica. https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2019/ICP_2017.pdf

Gledališki terminološki slovar (pregledana in dopolnjena izd.). (2013). Založba ZRC.

<https://doi.org/10.3986/978-961-254-466-9>

Gombač, B. (2009). Čeprav radijske igre zmeraj poslušamo v temi, je v prostoru svetlo. *Otrok in knjiga*, 36(76), 74–76.

Gruden, L. (2001). *V zvočnem laboratoriju: intimni dialog z nevidnim.* Obzorja.

ISBD: mednarodni standardni bibliografski opis (združena izdaja). (2017). Narodna in univerzitetna knjižnica. [https://www.nuk.uni-](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2018/Komisija/isbd.pdf)

[lj.si/sites/default/files/dokumenti/2018/Komisija/isbd.pdf](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2018/Komisija/isbd.pdf)

ISBD(M): mednarodni standardni bibliografski opis monografskih publikacij. (1997).

Narodna in univerzitetna knjižnica.

- Jan, A. (2018). *Slišati sliko, videti zvok: zgodovina radijske igre v Sloveniji*. Slovenski gledališki inštitut.
- Krstulović, Z. (2006). Katalogizacijska pravila in kakovost bibliografskih podatkov. *Organizacija znanja*, 11(4), 215–218.
- Kyprianos, K., Lolou, E. in Efthymiou, F. (2022). Cataloging quality and the views of catalogers in hellenic academic libraries. *Cataloging & Classification Quarterly*, 60(8), 683-707. <https://doi.org/10.1080/01639374.2022.2110345>
- Pesjak, D. in Petek, M. (2010). Kakovost bibliografskih zapisov v COBIB in uporaba katalogizacijskih priročnikov. *Knjižnica*, 54(3), 15–33. <https://doi.org/10.55741/knj.54.3.14256>
- Petek, M., Poličnik-Čermelj, T., Šauperl, A. in Švab, K. (2019). *Organizacija knjižničnih zbirk*. Založba Univerze v Ljubljani.
- Povzetek ugotovitev ob preverjanju 50 naključno izbranih bibliografskih zapisov v COBIB.SI*. (2022). Inštitut informacijskih znanosti. https://www.cobiss.si/novice/dokumenti/Naklju%C4%8Dni_zapisi_povzetek_ugotovitev_2022-02-23.pdf
- Sajko, R. (2006). *Poetičnost zvoka: ustvarjalne možnosti radijske igre za otroke*. Mariborska knjižnica.
- Seznam slovenskih radijskih iger. (21. 4. 2024). V *Wikipedija: prosta enciklopedija*. https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_radijskih_iger
- Univerzitetna knjižnica Maribor. (b. d.). *Zgodovina knjižnice*. <https://ukm.um.si/zgodovina-knji-nice>
- Verona, E. (1971). *Abecedni katalog u teoriji i praksi* (2. prerađeno izd.). Hrvatsko bibliotekarsko društvo.